

Redacțiunea, Administrațiunea,
și Tipografia:
Brașov, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefranate nu se
primesc. — Manuscripte nu se
returnează.
INȘERATE se primesc la Admi-
nistrațiunea în Brașov și la ex-
tratările Birourii de anunțuri:
în Viena: M. Dukas, Leopold
Schalk, Rudolf Mosse, A. Oppel-
Nachfolger; Anton Oppel, J.
Dumreicher, în Budapesta: A. V.
Goldberger, E. Kohnstein; în
București: Agence Havas, Suc-
cursale de Roumanie; în Ham-
burg: Karoly & Loebmann.
Prețurile inserțiilor: o serie
garnon pe o coloană 8 cr. și
30 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reciame pe pagină a 3-a o
seală 10 cr. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVIII.

„Gazeta” iese în mă-care zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la d. d. colectivi.
Abonamentul pentru Brașov
a administrațiunea, piața mare,
Târgul Inului Nr. 9: etagială
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dușină în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
seu 15 bani. A cădă aboname-
ntele câtă și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 41.

Brașov, Mercuri, 22 Februarie (6 Martie)

1895.

„Nu cereți privilegiile!”

Brașov, 21 Februarie v. 1895.

Scimă că contele Szapary e de părere, că s'ar rezolva toate spre bine, decât reprezentanții naționalităților ar veni în dietă și ar desfășura aici nedumeririle, precum și gravaminele lor generale și locale. Dér pentru a ajunge la acest bun sfârșit el le pune viitorilor reprezentanți nemaghiari o condițiune, dîcîndu-le: „Numai se nu cereți privilegiile deosebite în favorul vostru!”

Da, privilegiile nu-s'au de nasul Românilor, Slovacilor și *tutti quanti*, aceste aparțin numai rasei domnitore maghiare!

Szapary e aristocrat ungar din creștet până în tălpi și el de sigur, că ast-feliu s'a gândit, când a pronunțat cuvintele de mai sus. N'a visat însă, că gândul lui va fi dat de gol în ședința următoare a camerei chiar de către un colegu-deputat din sinul acelei partide, care avea să-i fie mai multă recunoștore pentru modul cum a luat în apărare cestiunea fuziunii partidelor amice pactului dualist.

Deputatul Cornel Abranyi a fost acela, care a avut curajul a li-o spune măritilor legislatorilor unguri, spre a lor deosebită surprindere, verde pe unguresce: „Ați trăit și voiți să trăiți și de aici încolo totu numai din privilegiile!”

Cu adencă consternare și-au auzit reprezentanții rasei domnitore sentința nimicitoare din gura acestui talentat deputat și fața lor a înmămurit, când Abranyi, vorbind de legislația dela 1848, atât de mult lăudată pentru pretinsul ei liberalism, a constatat, că nici acesta legislația n'a rupt'o pe deplin cu privilegiile, că le-a susținut în censul electoral, cu privire la confesiuni, la camera magnaților și în municipii.

„În locul vechilor privilegiilor”, dîse el, „ați organizat privilegiile nou; dér nu mai merge cu privile-

giile, ele nu se unesc cu spiritul statului de drept și al libertății și astăzi rassa maghiară nu 'și va mai pute susține egemonia cu ajutorul privilegiilor”.

„V'ați aruncat în brațele corupțiunii, v'ați făcut în parte slugile guvernului și ați tolerat toate nedreptățile, numai ca să stați deasupra... În loc să dați rasei maghiare o creștere cum se cade, ca să potă susține marea concurență, ați corupt'o. Vedeți însă, că așa nu mai potă merge...”

Așa le-a vorbit Abranyi și decât d'alde Pulszky și soții și d'alde „Pester Lloyd” dîcî, că teoria lui potă face bucuria numai „agitatorilor” din sinul naționalităților, se înșelă.

Nu bucuria, ci întristare trebuie să cuprindă pe toți patrioții adeverați din sinul naționaliilor nemaghiare, când vedu, că au trebuit să trecă 28 de ani dela restabilirea constituției, ca să se afle un Maghiar, care se constate, că ea e clădită pe privilegiile și că astfel nu potă dăinui.

„Nu cereți privilegiile” ne dîce contele Szapary. Dér ce se mai cerem și se mai așteptăm, când rassa maghiară le-a secuestrat toate pentru sine, ca să-si susțină cu ele egemonia?

De aceea trebuie să se implinască predicerea lui Abranyi și să cadă mai întâi cu deservire sistemul de privilegii, ca să potă veni în locul lor drepturile.

Atunci vom mai pute vorbi, căci noi drepturii cerem, nu privilegiile, eră până ce vor exista privilegiile, acest stat nu potă fi un stat de drept, nu potă trăi în el spiritul libertății.

Prin ce își susține rassa maghiară hegemonia.

În ședința de Sămbătă a dictei unguresci a vorbit, la desbaterea bugetară, și deputatul Cornel Abranyi. Discursul său a făcut senzația pentru testimoniul, ce l'a dat — c'o

rară sinceritate — rasei maghiare, susținînd, că ea din vechime, numai prin privilegii se ține la suprafață. Acesta parte a discursului lui Abranyi o lăsăm să urmeze aici:

Deputatul Stefan Tisza ne dă sfatul, să pășim pe un teren productiv și să ducem puterea materială și morală a națiunii maghiare în cercul puterii universale a monarhiei întregi. Față cu această, eu pun o altă țesă: ca adencă noi nu numai să nisum de a exploata greșele rasei maghiare câtă mai bine în interesul puterii de stat, ci să căutăm a delătura aceste greșeli, și astfel să facem ca rassa să fiă mai aptă pentru scopurile alcătuite de stat. (Vii aprobări în stînga.)

Francesii, Englesii, Germanii și Italianii n'au nevoia de a se lupta pentru ca să fiă înșiși rassa domnitore în țera lor; ei n'au decât să emuleze cu celelalte națiuni. Maghiarul însă, afară de lupta de emulare internațională, trebuie să se lupte și în patria sa pentru hegemonia, fiind că o mare parte a populației tolerează numai hegemonia maghiară, însă nu o sprijinesce. Rassa maghiară și-a apărut hegemonia secolii întregi numai prin privilegiile și și-a putut susține numai în modul acesta. Esercițiul acesta de sute de ani s'a prefăcut în sânge la rassa maghiară, așa că încă și astăzi nisun după privilegiile joca de noi un rol mare. *Nepotismul și protecțiunea apară ca nisce rămășițe ilegite ale vechilor privilegiilor.* Chiar și legislațiunea dela 1848, care a delăturat privilegiile, n'a putut s'o rupă definitiv cu aceste privilegii, ci le-a păstrat la censul electoral, cu privire la confesiuni, la camera magnaților și la municipii; pentru că deoparte a simțit, că clasei de mijloc maghiare, inteligenței nenobile îi stau în drum privilegiile nobilitare și că, prin delăturarea lor, ea se va întări. De altă parte însă a simțit, că națiunea politică nu va fi nici atunci destul de tare spre a învinge toate neajunsurile, din care cauză în locul vechilor privilegiilor, s'au organizat privilegiile nou. *Dér aceste nu mai potă fi susținute mult timp, pentru că sunt în contradicțiune cu spiritul statului de drept și al libertății.*

Pe câtă de greșit este déră de a o

rumpe cu dezvoltarea istorică și de-a ni vela repede, pe atât de greșit este de-a apăra, în ascuns s'eu pe față, hegemonia maghiară în formă de privilegii, căci acesta este aji cu neputință.

Dezvoltarea istorică, care în creațiunile ei dela 48 a chîamat în ajutor inteligența nenobilă, ca să se salveze hegemonia maghiară, a mers prea departe în infiltrarea principiilor liberale, decât ca acesta să se mai potă acuma zădărnici, deși acele principii au dus în viața practică la rezultate cu totul altele, decum au visat idealistii dela 48; căci drepturilor egale le-au pus alături și îndatoririle egale, pe când în viața practică împlinirea îndatoririlor nu se potă esecuta la fiă-care, și activul drepturilor egale va fi în curînd îngreuiat prin pasivele neegalei împliniri a îndatoririlor. (Vii aprobări în stînga.)

Imediat după 1848 deficitul acesta nu s'a observat, pentru că toate popoarele erau în același mod asuprite, dér îndată după restabilirea constituției se încep cruda matematică a legilor eterne național-economice. Raporturile de avere, această columă, pe care se rașină hegemonia maghiară, s'au schimbat rapid și cu ele diapreună s'a schimbat și icona societății. Rassa maghiară, și o parte a nobilimei maghiare, pentru ca să se potă susține cel puțin un timp ore-care la suprafață, s'a aruncat în brațele corupțiunii, și s'au vîndut, parte ca slugi ai puterii guverniale, parte ca toleratori ai tuturor nedreptăților.

Mulți au făcut responsabili pentru acesta pe liberalism; alții basa de drept public: amîndoi fără îndreptățire, căci vina zace numai în marea neglijență de care ni-am făcut culpabili cu toții, pentru că ni-am ocupat cu toate, numai cu marile probleme ale instrucțiunii publice nu! Rassa maghiară n'ar fi trebuit s'o corupem, ci s'o creștem, pentru ca să potă suporta marea concurență.

De aceea vorbitorul se teme de urmările politice bisericesci pripite, care a rîscolit toate contrastele. Cine ar cuteza să dîcă aji, că societatea maghiară e mai unitară, după reforma politică bisericescă, decât înainte? (Aprobări în stînga.) Cine se va îndoi, că ceea ce se petrece înaintea

FOILETONULU „GAZ. TRANS”

(Reproducerea oprită.)

Din anii 1848—49.

Memorii, de Vasile Moldovanu.

(29)

(Urmare).

Favorisat de întunecime, ne coborîm cu N. Mureșianu în curtea protopopului, luăm în mână doi pari puternici și ne postăm sub porța boltită a casei parohiale. Nu a trebuit să așteptăm nici un minut, și vin 3 inși. Le sărim înainte cu pari ridicat, provocându-i: le a fegyvert! (jos arma). Ei aruncă jos pușcile și dispar. Abia am aruncat pari, și am luat pușcile, și etă că mai vin doi, cu cari am procedat asemenea. Unul din ei era Dr. Szentpéteri, celalalt tocmai husarul, care ni-a pădit; el era împușcat ușor prin falcă, ne-a cunoscut și ni-a cerut scutul.

— Îți vei ave, că te-ai purtat cu noi uman, i-am dîs

Tocmai era să plecăm cu armele luate și cu bietul prinsonier, când etă, că mai dărim o fantomă neagră, abia găfînd în fuga mare. Eu îi ies înainte cu pușca întinsă... Și ce se vede?... Era Dragoș, avînd în mână o pușcă cu două țevi.

— Domnule Dragoș! i-am dîs. Deși te-ai purtat cu noi în mod perfid, deși ni-ai tradat Maghiarilor, și cu toate că mi-ai contemnat trei epistole scrise în gura morții, totuși vino cu mine, să-ți mîntuesc viața, că acesta singur eu o potă face din câți omeni vor fi aji în Abrud.

Aveam de cuget să-l ascund, dimpreună cu husarul meu prinsonier, în podul scolei, până va intra Iancu în oraș.

El se apropiă de mine, imi căută în față, căci după portă nu mă cunosea, fiindă acum îmbrăcat cu vestmintele, ce mi-le dase Buteanu. Dragoș recunoscu pe prefectul, care îl stropi cu mocirlă. Însă s'eu din antipatia, ce a fost susceptibil omul acesta asupra mea, s'eu pentru modul neatrăgător al agrăirei mele, n'a avut încredere, ci fără a-mi da un cu-

ventă ca răspuns, a dispărut în întunecime cu armă cu totu.

Alte două figuri... D-lu Ioan Boeriu, fugea cu capul gol.

— Ce-i domnule?

— Nu mă întreba, frate! Muieră cu doi copii și cu cumnată-mea, au trecut cu trăsura — de nu i-or fi împușcat — în Ungaria. Er eu precum mă vede.

— Ce scit de Buteanu?

— Pe Buteanu, ferecat în lanțuri, l'a pus Hatvani pe rotele de dinainte ale tunului și l'a dus cu sine...

O altă figură era Arpadi...

Se făcuse bine dîșă și încă nici un Român n'am vedut să intre în Abrud. Dorul de a-mi redobîndi straița cu scrișorile și armele, nu-mi da odihnă. Mureșianu nu voia să mă înșoțescă, căci era cam atacat la sănătate. Mi-am luat inima în dîș și m'am dus singur. Când am ajuns la capătul uliciei, ce dă în piață, mi-se arată o privelice împunătoare. Mai la toate casele fâlțiau flamure tricolore maghiare. Pe uliți ici colo câte-un cadavru de-a

Românilor împușcați, încolo nici un suflet de om. Mi-se părea, că mă îngrozescu de mine însu-mi. Am rămas încremenit în locul, până când un călăreț maghiar, care venise în fugă desperată asupra-mi, m'a deșteptat. Intind arma gollă asupra lui și strig: jos de pe cal! Omul meu se dă frumos jos și fuge într'o curte, er eu mă uro pe cal și merg la scollă. Pe cal era un sac desăgit plin cu umplături (fișaguri). Imi încarcă pușca și plecă a doua oră, dér acum cu mai multă precauțiune.

Tocmai când era să intru în casele popii din Isbita, chiar din ferestra carturului meu se descarcă asupra mea două pușcături. Fiindă însă tare aproape de ferestră, nu m'au nimerit. Abia dau înderăt, și de lângă biserică catolică mă întempină altă descărcătură. Vîdînd, că e primejdia, am apucat pe-o uliță strîmtă, care ducea totu în direcțiunea, unde era scollă. În capul uliței mă întempină o ceta ca de 12 lănceri și me provocară să depun arma.

ochiloru noștri, nu este decât o luare la trântă între absolutism și revoluție? Adevărat, că amândouă o fac sub mască; tristă este însă, că clasa de mijloc maghiară, că viața publică și inteligența, n'au destulă putere, spre a-le demasca și rușina. (Vii aprobări în stănga extremă.)

Până în sufletul a amărită pe deputatul August Pulszky doctrina lui Abrányi, contra căreia — dice — trebuie să proteste. D-lu Abrányi a afirmat adevărat, că rassa maghiară numai prin privilegiu și-a susținut hegemonia sa asupra naționalităților, și că acesta s'a întâmplat și în legile dela 1848/49 și în politica urmată de atunci. Nu numai adevărul istoric, dar chiar chemarea gîntei maghiare, toate tradițiile istorice maghiare, toate drepturile națiunii maghiare sunt tăgăduite prin această doctrină, dize d-lu Pulszky, și ca dovadă în contra lui Abrányi susține, că diplomele nobilitare s'au împărțit celor care s'au distins pe câmpul de bătaie, fără considerația la naționalitate. Abrányi și-a uitat cui face servicii, când dice, că n'au susținut Maghiarilor spre hegemonia a lăsat urmele sale și în 1848.

Acastă teoriă a lui Abrányi este cu atât mai stranie, cu cât — în mod destul de cuprinzător — ea se întelnește o' aserțiune, ce a făcut-o ieri contele Szapáry, după care, din punctul de vedere al îndreptării relelor ivite în cestiunea naționalităților, ar cere pôte dreptatea și oportunitatea, ca noi să schimbăm împărțirea cercurilor electorale. Decă este ceva, ce trebuie să fie schis în cestiunea schimbării legii electorale, atunci acesta este punerea ei în legătură cu cestiunea naționalităților. (Vii aprobări în dreapta). Decă nisim la o conlucrare a diferitelor partide, trebuie mai înainte să evităm asemenea neînțelegeri (Vii aprobări în dreapta).

Vor să ne ducă în dietă?

Diarul lui Iuliu Horváth, „Magyar Hirlap“, publică, sub titlul „Voci asupra discursului lui Szapáry“, estrase din „Neue Fr. Presse“ și „Polit. Corr“, cari sunt inspirate dela Pesta.

„Neue Fr. Presse“ susține, că Szapáry face solidaritate cu Apponyi și că întinde mâna partidei populare a lui Ferdinand Zichy. Szapáry vră să facă fuziunea numai împreună cu Apponyi; consimte cu el cu privire la academia militară și pretinde, ca reprezentanții naționalităților să fie duși în dietă. Dér — dice numita fôia — Szapáry ar trebui să știe, că legea nu eschide reprezentarea naționalităților. De ce nu și-a început (Szapáry) politica de naționalitate, când a fost la guvern? Discursul lui Szapáry dovedește în tot cazul, că partida liberală a lucrat înțelepțesc, când a deșartat energie dela sine pe acest bărbat de stat.

„Poll. Corr.“ constată asemenea, că Szapáry a intrat în legătură cu Apponyi. Prin această Szapáry a turburat situațiunea parlamentară. În asemenea împrejurări partida liberală e datore, să apere baza de

— Eu nu depun arma, fraților, că sunt Român ca și voi. Dér să nu intrați încă în Abrud, că Ungurii pușcă pe ferestri, ci veniți cu mine la protopopul, până se vor mai aduna Români.

Ei m'au condus pe după nisele grădinii la școală. În drum ni-am familiarizat laolaltă, și abia acum mi-a venit minte, că eu sunt îmbrăcat unghuresc.

Am intrat în școală, să-mi iau vestimintele românești. Aici am aflat pe d-lu Adrian plin de îngrijiri, că-lu vor omori Români.

— Domnule, tocmai era să arunc aceste vestimente, dér tot voi rămâne cu ele, căci eu sunt mai cunoscut. Imbracă d-ta vestimintele mele românești — i-am dîș — și de Români nu purta frică.

Apoi am chemat ceta mea de lănceri, cu care făcusem cunoscință, li-am arătat pe Adrian și li-am spus, că densul încă e Român de-ai noștri. Ei au dîș, că decă e de-alu lui Axente, atunci „vivat, să strădă!“ (Va urma).

drept public dela 67 și să valideze politica, ce rezultă din ea.

După-ce citează aceste voci, „Magyar Hirlap“ adaugă:

Declarațiile făcute de Szapáry în cestiunea naționalităților le lămuresc foarte mult următoarea scire a „Tribunei“:

Schimbarea legii electorale este deja un fapt hotărît, pentru-că ori cât s'ar și opune guvernul maghiar, monarchia și amicii ei ceru hotărît, ca să pôtă intra în dietă și Români. „Tribuna“ dice, că Români sunt gata, de a trimite în dietă pe reprezentanții lor.

Fôia unghurescă, care servește érăș intereselor partidei guvernului, caută, după obicei, a exploata vocile de mai sus contra lui Szapáry, care li-a devenit guvernamentalilor cam inoportun, dîcînd, că Szapáry umblă să pacteze acum și cu Români. (Se știe, că pactul cu Sașii dela 1890 totu Szapáry l'a încheiat, care pe atunci era ministru-președinte).

N'amă da prin urmare nici o atențiune scirei ce dice, că o aduce „Tribuna“, și care ar lămuri așa de mult politica d-lui Szapáry, decă în cazul de față n'amă ști, că în adevăr în „Tribuna“ s'au susținut cele mai sus citate.

Anume într'unu articol intitulat „Noi și Sașii“ cetim în „Tribuna“ dela 16 (28) Februarie următoarele:

...E astăzi lucru neîndoiș, că legea electorală actuală are să fie supusă unei revizuirii. Zadarnic se opun cercurile politice din Budapesta, căci ele vor fi în cele din urmă nevoite să recunoscă necesitatea revizuirii. Revizuirea n'ar avé însă nici o rațiune de a fi, decă n'ar fi făcută așa, încât pe baza noii legi electorale, Români să pôtă lua parte la alegerile de deputați pentru parlament. Monarchia și amicii ei doresc să-i știe pe Români reprezentanți în parlamentul ungar, și Români sunt gata să trimită omenii de încredere în acel parlament, numai însă, decă egal va fi censul pentru toți și decă același număr de alegători va da pretutindenea unu deputat...

Ce nevoia mai avem atunci de autonomia Ardealului? Omen să fim, și putem dimpreună cu Slovacii, cu Sârbii și cu Croații să cîrmim drumul și pentru guvernul din Budapesta, care tot-deuna va avé nevoia de noi spre a se susține față cu minoritatea maghiară a luptătorilor pentru independență.

Aici am avé dér o schiță a unui program, care ar tîde a duce pe Români, pe Slovac și pe Sârb în dietă ca împreună cu Croații să formeze o partidă guvernamentală tare, ca contrapund față cu kossuthismul.

Acastă schiță de program însă n'are nici măcar avantajul de a fi originală. Este plagiată după „Agrar Tagblatt“ care atribuia unu astfel de plan contelui Khuen-Hedervary, când era vorba să devină ministru-președinte. Khuen se fi plănuit adevărat a-și încirpa o partidă, cu care să pôtă manevra după pofta inimii, ca în Croația, făcîndu să se alge în dietă vre-o 40—50 Români, câte-o duzină de Slovac și Sârb și unu număr corespunzător de Germani, cari împreună cu cei 40 Croați ar fi format o gardă puternică a d-lui Khuen în dietă.

Se n'îtelege, că dintre Germanii, cari aveau se vina în dietă, n'ar fi putut lipsi nici Sașii, cari totu-deuna mergu cu cel mai tare și despre cari prevede autorul articolului din „Tribuna“, cu ochii profetic ai celor dela „Agrar Tagblatt“, că „într'unu timp nu tocmai îndepărtat noi (Români) și Sașii vom trebui să lucrăm împreună“.

Nu e dér nimic nou și puțin important, ce dice „Tribuna“ despre voința monarchiei și a amicilor ei de a vedé pe Români reprezentanți în dieta ungară. Ceea ce face însă o impresiune stranie este numai siguranța, cu care autorul articolului susține, că decă se va schimba legea electorală, „Români sunt gata să-și trimetă omenii de încredere în dietă“, precum și exclamarea caracteristică a lui: „Ce nevoia mai avem atunci de autonomia Ardealului?“

De unde știe acel autor, că Români sunt gata a algera cu diumul în dietă, decă censul va fi egal pentru toți? Redacțiunea „Tribunei“, care subscrie

tote ce le dîce articolul amintit, spune, că acesta i-a venit dela unu „amic din afară“. Șifra (S) din capul articolului și mai presus de toate stilul, confuziunea de idei și contradicțiile ce se vedu într'ensul, ne ușurează a da de urma autorului și ne esplică astfel și cazul celu straniu. Autorul din cestiune are slăbiciunea, încă de pe când conducea elu „Tribuna“, a și aduce în tîrgu ideile sale, fă câtu de scrinate, totu numai în numele Românilor, și mai ales îi place să jöce pe profetul Ardelenilor, după dîcala străbună, „nemo profeta în sua patria“.

Ei bine, nu ne mirăm nici decum decă acestu oracul alu „Tribunei“ e gata a sfătui pe Români să se mulțumescă și o'unu censu egal electorale și să facă treburile „monarchiei“ în dietă căci, ne aducem aminte, pe la 1885 scria în „Tribuna“, că „Românul nu umblă după idei, elu vrea să aibă hrana de toate dîlele, adăpostu sigur și tigna lucrării pacinice: nu-i trebuie nici unu drept, decă le are pe aceste“...

Ce minunat s'ar puté împăca aceste vederi cu vederile lui Apponyi, Szapary și a lui Ferdinand Zichy în cestiunea naționalităților!

Naționalitățile din Ungaria și conducătorii lor.

În partea a 2-a a articolului său, „Parlamentar“ continuă espunerea cam așa:

Se dice, că Széchenyi a fost cel mai mare Maghiar; conducătorii naționalităților se provocă la Széchenyi și consoți ca la unu bărbat înțelept și drept; eu din contra observ, că în ce privește maghiarismul, elu nici c'unu firu de păr n'a fost mai bun, decă Kossuth, Tisza și toate guvernele maghiare, cari au urmat până astăzi. Széchenyi a fost unu om cu totul nutrit de spiritul maghiar, căruia devisa: „Urnak született a magyar“ nu-i sta numai pe limbă, ci îi era săpată în inimă.

Kossuth n'a fost, ca Széchenyi, unu Maghiar exclusiv, deore-ce elu introduce în curentul dominant și arrogant nu numai păreri, idei și puteri maghiare aristocratice, ci și ungare democratice.

Este nedrept, că democrația e fructul geniului maghiar, și nici nu se unesc conceptul democrației cu devisa „Urnak született a magyar“. Decă voim să vorbim adevărul, trebuie să recunoscem, că principiul democratic s'a ivit în Europa mai întâi la Țarul rusescu Petru cel mare. Decă nu la Maghiari și nici prin revoluțiunea francesă, ci cu 100 de ani mai înainte a răsărit în Rusia aurora principiului democratic.

Kossuth și Petöfi, în vinele cărora curgea sânge slav, Andrassy, Tisza și consoți, sunt dér pe nedrept priviți ca urătorii curentului maghiar. Aroganța și pofta de domnia zace în rassa maghiară. Ideea de naționalitate, ca principiu cultural, s'a ivit mai întâi în timpul reformăiunei.

Aș pune bucuros pe ori-care dintre conducătorii naționalităților să formeze cabinetul ungar, cu condițiunea, ca să îndestulască naționalitățile, după cum voiesc ele, si sunt singur, că nu s'ar afla nici unu, care să ia asupra-și această sarcină, séu și decă ar face-o, nici unu n'ar fi în stare să susțină în parlamentu locul timpu mai îndelungat, decă 24 ore. Nu numai cercurile parlamentare, ci și societatea este într'atata supusă acestui curent, încât chiar și prin noue alegeri abia s'ar puté produce o nouă dispoziție. Numai corôna ar fi în stare să ordone, ca să înceteze acestu curent și numai ea singură l'ar puté restringe între marginile sferei sale proprii, decă ar voi să-și aplice dreptul executiv, pe care îl are, la legea de naționalitate.

Slavii ar trebui să se hotărăscă a face unu pasu la corôna, séu eventual a face o interpelare ministrului-președinte austriac.

1. Are ministrul-președinte convingerea, că decă cabinetul vienesu observă,

că în unele părți ale monarchiei se devoltă astfel de stări, ce pot fi periculoase pentru monarchia, are datorința să împărtășescă acestu faptu corônei și să lucreze pentru delăturarea lui?

2. Este cunoscutu d-lui ministru-președinte faptul, că jumătatea monarchiei noastre, numită Ungaria, stă pe unu punct de vedere revoluționar, deore-ce voiesc să transformeze Ungaria de odinioară constituțională, în care toate naționalitățile erau egal îndreptățite, se puteau desvolta și își puteau cultiva limba și datinele naționale, într'o Maghiaria genetică unitară, și se folosesc de mijloce draconice?

3. Este cunoscutu d-lui ministru-președinte, că legea de naționalitate, sancționată de către Majestatea Sa, se calcă în picioare tocmai de aceia, cari sunt chemați a o aplica cu conștientitate, adevă de îndreptățite șicanate, îndată-ce pretind realizarea legii, sunt învinuite cu tradare de patrie și reprezentanții lor sunt aruncați în temniș, ca trădători de patrie, conturbători de liniște și ca agitatori?

4. E aplecatu d-lu presidentu a esamina cu temei lucrările acestea, a informa corôna despre ele, și prin acesta a mântui monarchia de pericolu amenințatoru?

Decă astfel faptele trebuie să se combată cu fapte, în potriiva unui curent periculosu trebuie aplicat unu curent și mai puternic. Nu este dér priincios a lupta contra singuraticilor omeni, ci liberalitatea fictivă și falsă maghiară, trebuie combatută cu fapte, prin cari să se dovedescă, că adevărata libertate condiționează înainte de toate dreptate și echitate.

O nouă volnică.

Cu privire la subtragerea stipendiilor celor trei tineri universitari din Clușiu, despre care am vorbit mai pe largu la timpul său, „Unirea“ din Blașiu publică sub titlul de mai sus unu articol, în care dă următoarele lămuriri:

Biserica gr. cat. română, pe lângă fundațiunile administrate de capitule, are și alte fundațiuni, cari se administrează de exactoratul ministerului de culte și instrucțiune publică. Între acestea din urmă sunt și fundațiunile de stipendii întemeiate de Ramonțai, Bobu, Maior, Gavrilă, Vaida și Klein, din cari se dau în fiă-care anu 38 stipendii la studenții săraci.

Fundațiunile acestea numai prin volnicie au ajuns în administrațiunea ministrului de culte și instrucțiune publică. Pe timpul absolutismului guvernul a luat aceste fundațiuni fără nici unu motiv din mâinele capitolului din Blașiu, care în sensul literelor fundaționale singur este îndreptățit a-le administra. Dela guvernul absolutismului nemțesc fundațiunile au trecut la guvernul constituționalismului unghuresc, care nu a voit a le mai da sub administrarea capitolului, deși acesta le-a reclamat de repeșite-ori.

Astfel fundațiunile din cestiune se manipulează și astăzi în ministeru, unde sunt elocate mai virtos în hârtii de stat, dér asupra venitorilor lor singur Consistorul archidiesan a dispus până în ziua de astăzi, avîndu ministrul numai datorința de a asigna venitele spre scopurile stabilite în literile fundaționale și la perceptoratele designate de Consistoru.

În toamna anului trecut Consistorul a cerut, ca de obicei, asignarea la perceptorate a celor 38 stipendii conferite pe anul școlar 1894/5. Ministrul a întârziat peste obicei cu asignarea stipendiilor și abia în luna lui Februarie a. c. și după repeșite solicitări a sositu rescripțulu ministerialu, prin care 35 stipendii s'au asigat la perceptorate pentru școlarii, cărora acelea au fost conferite, ér la trei studenți, și anume Nerva Moldovanu, medicinist în anul al 5-lea și stipendist Ramonțanu cu 315 fl., Valeriu Muste, medicinist în anul al 2-lea și stipendist Bobianu cu 60 fl. și Semproniu Munteanu, jurist în anul al 2-lea și stipendist

Ramonțană cu 100 fl., ministrul li-a delegat assignarea stipendiilor la perceptorul din Clușiu, aducându de pretext, că numiții studenți „au luat parte la uneltiri naționale române și pentru acesta au fost și pedepsiți pe cale disciplinară”. Deci ministrul a cerut dela Consistoriu, să-i propună alți școlari, cărora să le confereze stipendiile amintite.

Foia din Blășiu constată apoi, că prin această ministrul a comis mai multe acte de volnicia: a călcat dreptul de proprietate și inviolabilitatea literelor fundaționale, prin care se dispune, ca stipendiile să se conferescă prin Consistoriu, fără nici un amestec din partea ministrului. De altă parte chiar admitându, că numiții studenți „au luat parte la uneltiri naționale române și că pentru acesta au fost și pedepsiți pe cale disciplinară”, cu ce drept vine ministrul să-i pedepsească acum pentru același faptă a doua-ora, subtrahându-le stipendiile? Dă ministrul n'are dreptul de-a subtrage stipendiile, cel mult decât i s'ar pute admite dreptul de-a supraveghia, ca fundațiunile să nu se prădeze și să nu se folosescă în scopuri, ce nu sunt stabilite în literalele fundaționale. Casul acesta însă nu are loc. Chiar dacă ministrul ar fi avut ore-cari nedumeriri cu privire la cei trei studenți pentru ținuta lor politică, el trebuia să comunice faptul Consistoriului, care singur este îndreptățit de-a conferi sau subtrage stipendiile, și nu să se facă însuși dispunător asupra stipendiilor noastre.

În fine, „Unirea” spune, că dintre cei trei tineri, cărora li-s'au subtrahut stipendiile, unul este orfanul de tată și avisat numai la acel stipendiu, alu 2-lea e fiu de preot și s'racă, și alu 3-lea este fiu de preot și profesor în Blășiu, care din salariul său modest trebuie să susțină doi fii la universitate. Apoi termină astfel:

În fața acestei nedreptăți, avem o singură mângăere, și anume, că Consistoriul arhiepiscopesc, precum suntem informați, a remonstrat energic în contra volniciei ministeriale și a cerut, să se asigneze stipendiile la cei trei studenți atât de greu loviți. De astfel de lovituri ne vom pute apăra în mod radical, numai dacă se vor face și în viitor cei mai energici pași, ca fundațiunile, luate de un guvern absolutistic din administrațiunea competentă a capitalului metropolitan, să se întoacă și sub administrațiunea aceluia. Pe lângă acești pași energici milităm nu numai motivele desfășurate mai sus, ci și împrejurarea, că sub titlul de administrațiune ministerială de culte și instruațiune publică ridică în fiesce-care an mai multe mii de florini pentru un fond creat în ministeriu, din care noi nu ne împărțim cu nici un cruceriu. Miile acestea, ce ne subtrag în fiesce-care an, sunt o pagubă foarte simțită pentru biserica noastră, unde clerul, învățătoria și instituțiunile noastre religioase și culturale se luptă cu cele mai mari lipse.

SCRIRILE PILEI.

20 Februarie.

Parastas pentru arhiducele Albrecht. Sâmbătă în 18 Februarie c. s'a ținut în biserica catedrală din Caransebeș parastas pentru odihna sufletului răposatului Arhiduce Albrecht. La serviciul divin a pontificat însuși Prea Sântia Sa Domnul Episcop Nicolae Popea, asistat de Prea Cuviosia Sa Părintele Arhimandrit Filaret Musta și preoțimea locală. La acest act de pietate pentru răposatul Arhiduce au luat parte membrii Venerabilului Consistoriu, corpul didactic dela institutul pedagogic și cel teologic și elevii acestui institut și alți credincioși de frunte.

—o—

Generalul Poenaru, ministrul de războiu român, care a reprezentat pe Regele Carol la înmormântarea arhiduceului Albrecht s'a întors din Viena Sâmbătă. El a fost primit în audiență de împăratul Francisc Iosif și de împăratul Germaniei, și monarhul nostru i-a conferit ordinul coronei de feră cl. I, și adjutantului său, căpitanului Demetrescu, același ordin cl. III.

—o—

Ajutore pentru Ciangăi. Sâmbăta trecută s'a ținut în Budapesta adunarea generală a „Societății maghiare pentru ajutorarea Ciangăilor”. Adunarea s'a ținut sub presidiu contelui Teleki Géza, fiind de față primarul orșenesc Kamermayer etc. Cu privire la Ciangăii din Bucovina, dintre care, după cum șise președintele, mulți ar vrea să se întoacă în patriă, adunarea a hotărât să înainteze ministrului de agricultură o adresă, în care se-i ceră, ca ocaziunea colonisărilor să țină seama de Ciangăii bucovineni. Apoi „pentru bisericile și pentru misiile reformată din Valahia”, adunarea a votat pentru anul trecut un ajutor de 900 fl., și episcopul ref. Szász Domokos va fi rugat să raporteze despre modul ajutorării. Pentru biserica și școala romcat. din Bucovina s'a votat 450 fl. Societatea, care dispune de-o avere totală de 56,186 fl., mai dă un ajutor de câte 200 fl. pentru preoții maghiari din Hertelendyfalva și Jozsefalva, în Bucovina. — Nimenea nu-i împiedecă pe Unguri de-a acorda aceste ajutore; numai „liberalul” regim unguresc face excepțiunea, de-a interdice supușilor nemaghiari primirea de ajutore din streinătate.

—o—

Alegere de senatori la universitatea din Bucuresci. Eri s'a ținut la universitatea din Bucuresci adunarea colegiului universitar, spre a alege un senator în locul mult regretatului Al. Orăscu. Candidați d-nii profesori Gr. Ștefănescu, Cantili și T. Maiorescu.

—o—

Eclipsă totală de lună. În noaptea din 10 spre 11 Martie n. va fi o totală eclipsă de lună, care va fi observată și în părțile noastre. Decursul va fi astfel: la 2 ore 53 minute luna va atinge umbra pământului nostru, la 3 ore 51 minute se întunecă de tot, la 4 ore 39 minute eclipsa își face calea de jumătate, și la 5 și 27 minute întreaga întunecime este terminată. Sorele va răsări la 6 ore 19 minute; la 6 ore 20 minute apune luna, care cu 5 minute mai târziu ese cu totul din umbra pământului.

—o—

Nou secretar de stat. La propunerea ministrului de interne, Majestatea Sa a numit de alu doilea secretar de stat în ministeriul de interne pe consilierul ministerial Șzell Ignăcz.

—o—

Bánffy pandur-corporal. În ședința dela 4 Martie a dietei unguresci deputatul Kovács Albert a ținut un discurs, în care a atacat vehement pe ministrul-președinte Bánffy, numindu-l „marele pandur corporal alu țării”.

—o—

Petițiuni contra minelor. Vinerea trecută a fost primită prințul Dim. Ghica în audiență de Regele Carol. Cu această ocaziune d. Ghica a comunicat Regelui rezoluțiunea luată în ultima întrunire dela „Dacia” a opozițiunii naționale-liberale și i-a înmănat petițiunile contra legii minelor subscrise de 20,000 alegători.

—o—

„Speranța”, reuniune de împrumut și păstrare în Borgo-Prundă, a realizat cu finea anului 1894 un venit curat de 1422 fl. 99 cr. Dintre aceștia s'au destinat pentru scopuri de binefacere 30 fl., restul parte pentru dividende, parte pentru a se adauge la fondul de rezervă, care în urma acesta a ajuns la 1347 fl.

—o—

Incoronarea țarului în Moscva. În Kremlin din Moscva se face mari pregătiri pentru încoronarea părechi împărătesci

ruse, care se va celebra cu pompă extraordinară. La încoronare vor fi reprezentate toate curțile europene, parte prin ambasadorii lor, parte prin plenipotențiar extraordinari. Se șice, că țarul, din incidentul acesta, va adresa un manifest către poporul său.

—o—

„Amintiri diplomatice din 1870”. Sub acest titlu publică „Nuova Antologia” un articol al ambadorului italian conte Nigra, în care se descrie, pe baza de documente autentice, atitudinea guvernului italian înainte și în decursul resbelului franco-german. În articol se constată, că resbelul s'a declarat din partea Franciei în contra voinței și dorinței guvernului italian.

—o—

Marce postale prețioase. Din Copenhaga se șice: Un băner din Francfurt pe Main a trimis un agent la Copenhaga, ca să negocieze c'un medic de aici pentru cumpărarea colecțiunii sale de mărci postale austriace. Agentul a oferit pentru colecțiune, care este cea mai mare și prețioasă de acest fel, 75,000 corone, medicul însă nu vră să-o vândă mai jos decât cu 100,000 corone. Nu de mult el și-a vândut colecția sa de mărci europene cu 20,000 corone.

Date statistice din Brașov și Comitat.

În calendarul local pe a. c., intitulat: „Der sächsische Hausfreund”, redactat de Franz Obert, se află, ca și în anii premergători, un fel de șematism de adrese din Brașov. Acesta conține date importante asupra tuturor relațiilor noastre din Brașov. În cele următoare stragem datele privitoare la Români, completate după putință. Ele merită totă atențiunea:

Între funcționarii comitatensii se află un singur Român, la sedria orfanală: Iordan I. Munteanu. — În comisiunea administrativă găsim pe adv. I. Lengeru. În comisiunea sautară: Dr. G. Baiulescu. În comis. de apelare pentru cause orfanale: I. Lengeru. În comitetul fondului de pensarea funcționarilor comitatensii: O. Sorescu. În comitetul de verificare: N. Străvoiu și L. Romănu.

La Direcțiunea financiară a comitatelor Brașov și Făgăraș sunt Români: Ioan Cipa, secretar de finanțe, I. Popovici și Gavrilă Maroșu, concepști, I. Chiffa revisor.

Reprezentanța comitatensă, Români: V. Voinea protop., I. Lengeru adv., Dr. G. Baiulescu medic, O. Sorescu adv., L. Romănu căpit. în pens., Nic. Străvoiu adv., Ioan Stinghe birtaș, N. P. Petrescu funcționar de bancă, I. Russu notar comună, A. Verzea paroch, Victor Popea paroch.

Viriliștii comitatului Brașov, români: G. B. Popp., I. Dușoiu, C. Steriu, — comercianți; S. Damian adv., P. Nemeșu notar reg., Dr. A. Mureșianu redactor, Ios. Pușcariu adv.; suplenți: Andrei Lupan, Andrei Buntoiu, Basiliu Popovici.

Funcționarii la direcțiunile judecătorești: Juđi: Petru Popu, notar Mihail Russu, conducător la cărțile funduare: Petru Fara. La judecătoria cercuală: sub-jude Petru Unguru.

La judecătoria cercuală din Făgăraș, care încă aparține Brașovului, găsim: la cărțile funduare un adjuncț: D. Berlea, un cancelist: I. Cinte, și alt cancelist: Ios. Roșca. La judecătoria cercuală în Zărnesc: jude cercual Nic. Penciu.

Va să șice din 88 funcționari, sunt 8 Români, respective 7, pentru-că d-lu P. Fara acum e permutat.

Notar regesc: P. Nemeșu; Advocați: Damian Sim., Lengeru I., Leményi Dr. N., Mețianu Dr. E., Popescu V., Popp Dem. Dr., Pușcariu Ios., Sorescu Oct., Străvoiu Nic. Nouș Român între 32 advocați.

La oficiul vamal, la magazinul de tutun, la perceptorul de dare etc. nici un funcționar român; la poșta și telegraf 1 singur tabelar: Const. Blaga.

Reprezentanța orașului Brașov: Baiulescu B. paroch Baiulescu G., Barișiu I.), Barseanu A. prof., Bologa V. dir. de bancă, Bozocanu I. Dr., Buntoiu A. Damian S., Diamandi M., Dușoiu I., Flușturan N.), Lengeru I., Maxim Ios., Munteanu D., Munteanu Iord. asesor orf., Dr. Mureșianu A., Nastasi L., Navrea G. jun., Nemeșu Petru), Pascu D. C., Petricu I. protopop, Pilția N., Popescu V. adv., Popovici Nic. prof., Popovici V. măsur, Popp G. B.), Popu Petru jude, Romănu L. căpitan, Seniță I., Sorescu Oct. adv., Steriu Const.), Stinghe I. jun., Stinghe Sterie, Străvoiu N. adv., Vlaicu Ars. prof.), Voinea V. protopop.

(Va urma).

NECROLOGU. Întristații: George Iuga, fiu, Ionu Iuga, frate, cu familia: Elena Popovici Barcianu, soră, cu familia; Nicolae B. Popp și Carolina B. Popp, soră, cu familia; familia Dr. Diamandi, George Teolu, Maria Teolu și Livia Atanasescu, nepoți, d'impreună cu celelalte rude, au dureră a anunța încetarea din viață a preaiubitului lor tată, frate, unchiu, văr, ginere și cumnat Dimitrie Iuga în etate de 62 ani, decedat la Bucuresci în ziua de 19 Februarie v. c., în urma unei scurte suferințe.

Fiă-i memoria bine-cuvântată!

Bucuresci, 19 Februarie 1895.

— Subscrișii cu inima frântă de durere, în numele nostru și al celorlalți numeroși consăngeni, anunțăm încetarea din viață a neuitatului și mult iubitului nostru soț, tată, frate, soț, moș, cumnat și unchiu Dr. Lazaru Petco avocat, care și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului la 3 Martie n. c., în etate de 60 de ani și în alu 33-lea an al fericoitei sale căsătorii. În mormântarea s'a făcut după ritul bisericei gr. or. române în 4 Martie n. c. Fiă-i țărina ușor și memoria binecuvântată! Arad, în 3 Martie n. 1895. Anna Petco născută Șandor, soț. ; Valeriu Petco, protonotar, Eugen Petco, locotenent c. și r., Aurelia Petco, măr. Hosszu, Anna Petco, Vilma Petco, ca fi și fice; Dr. Aurel Demianu, medic, Dr. Alesandru Hosszu, adv. giner, Eugen Hosszu, Alesandru Hosszu, nepoți; Anastasia Moldovanu n. Petco, soră; George Moldovanu, not. cercual cumnat.

DIVERSE.

Cei mai strani fumători din lume. Eschimoșii, acei oameni pe jumătate înghețați, cari trăesc aproape în totă viața lor în mijlocul ghețurilor, sunt fanatici pentru tutun, pe care ei și-l procură din când în când dela încrușătorele americane, care îndrănesc să vie prin țările lor. Toți bărbații, femeii și copiii, țin întruna în gură o forte mare țigare, alu cărei suoc îl înghit cu un adevărat delieu. Când ei fumă, ca să facă să fie mai multă această plăcere, amestecă în tutun nișce foi uscate de saloi și adaogă și per smulși din pelea de animale, cu care ei își fac îmbrăcăminte. Ei fumă această enormă țigare în patru seu cinci trăgături. Acei, cari fumă cu lulăua, au grija de a păstra cenușea în lulea, pe care cu multă poftă, după ce se sfirșesc tutunul, o mănăncă.

Literatură.

În tipografia „A. Mureșianu” din Brașov a apărut: Povestiri economice despre grădinarit, economia câmpului, vierit și pădurit, de Ioan Georgescu. O carte forte folositoare pentru plugari, scrisă în stil ușor de priceput. Cartea are 136 pag. și costă 25 cr. De vândare la tipografia „A. Mureșianu” în Brașov, și la autorul în Scorei (p. u. Alsó-Porumbák).

*) Cei cu *) sunt viriliști, cei cu †) imputerniciți ai viriliștilor.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

Cursul la bursa din Viena.

Din 23 Martie 1895.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Renta ung. de aur 4%, Oblig. cail. fer. ung. de ost. I. emis.) and Price.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Acții de-ale Băncei austr. de credit., Napoleondori.) and Price.

Cursul pieței Brașov.

Din 2 Martie 1895.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Banca rom. Comp., Argint român. Comp.) and Price.

A V I S U !

Prenumerațiunile la Gazeta Transilvaniei se pot face și reînnoiri și când dela 1-ma și 15 a fiă-cărei luni.

Domnii abonați să binevoiască a arăta în deosebii, când voiesc ca espedarea să li-se facă după stilul nou.

Domnii, ce se abonază din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Administraț. „Gaz. Trans.“

Invitare la abonament!

Cu 1 Ianuarie 1895 se începe un nou abonament

la

„V. A. T. R. A.“

folia ilustrată pentru familie.

„VATRA“ îndeplinind toate condițiunile cerute unei foi ilustrate pentru familie, fiind redactată cu multă îngrijire de unii din cei mai apreciați scriitorii români, având totu-deuna un sumar bogat, variat și instructiv, pe lângă o sumă considerabilă de ilustrațiuni splendidu reușite, dintre cari o mare parte originale, referitoare atât la istoria nemului românesc, câtu și la artele, industria și evenimentele însemnate de actualitate din țera și pe unde locuesc Români; este cea mai răspândită revistă ilustrată și ocupă l-ul locu în literatura beletristică română.

„VATRA“, apare de 2 ori pe lună, în fascicule întregi, de câte 4 colț mari 4°, tipărite luxos pe hârtie extra-velină.

Pentru Austro-Ungaria:

Costul abonamentului pe unu anu este . . . fl. 12

Cei ce doresc a se abona, sunt rugați să binevoiască a trimite costulu abonamentului, prin mandat postalu la librăria editore, C. Sfetea, Bucuresci, căci „Vatra“ nu se trimite de cătu celor care plătesc abonamentul înainte.

Colecții din anul I. alu „Vetrii“ se mai găsesc broșate cu 12 fl., luxos legate cu 13 fl., ér' numai scôțtele cu fl. 1.50.

600,14—30

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Octomvre 1894.

Main railway schedule table with multiple sections: Budapesta-Predeală, Ghiriș-Turda, Cepșa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraș, Simeria (Piski)-Hunedora, Brasov-Zernești, Mures-Ludoș-Bistrița, Arad-Timisora, Cucerdea-Oșorheiu-Regh.-săs., Careii-mari-Zelau, Sighisora-Odorheiu-séc.

Nota: Orele însemnate în stânga stațiunilor sunt a se ceti de susu în josu, cele însemnate în drepta de osu în susu. Numerii încadrați cu linii mai negri însemneză orele de nôpte.